

filiālē uzzinājis, ka J.F. saimniecības paplašināšanai 2001.gada 15.janvārī piešķirta papildus zeme, kas nav atdalīta atsevišķā īpašumā un ir apgrūtinājums līguma izpildei, kādēļ līguma izpilde nebija iespējama.

Tukuma rajona tiesa kā pirmās instances tiesa 2003.gada 8.aprīlī prasību noraidīja, bet tiesvedību celtajā pretprasībā izbeidza sakarā ar tās atsaukšanu, jo papildus J.F. piešķirtā zeme pēc pretprasības celšanas tika atdalīta atsevišķā īpašumā.

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izskatot J.F. apelācijas sūdzību, 2003.gada 23.septembrī prasību noraidīja, atzīstot, ka atbildētājs atsvabināms no viņam neizdevīgam nokavējuma sekām par pirkuma līguma noteiktā termiņā nenomaksāta pirkuma maksu.

Augstākās tiesas Senāta senatoru kolēģija 2003 .gada 11.decembrī kasācijas tiesvedību sakarā ar J.F. kasācijas sūdzību izbeidza (lieta Nr.SK-676).

2003.gada 29.jūlijā zemesgrāmatā tika veikts ieraksts, ka nekustamais īpašums „[..]” ietilpst laulāto mantas kopībā un prasītāji Ē. un J.F. 2004.gada 13.maijā cēla prasību par pirkuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu no līguma noslēgšanas brīža.

Pamatojoties uz Civillikuma 89.panta otro daļu, 90.panta otro daļu, 91.panta otro daļu, 94.panta trešo daļu, 993., 994., 988., 1415., 1480., 1587., 1592., 2002., 2003., 2034., 2049.pantu, prasītāji norādīja, ka 1999.gada 2.februāra zemesgrāmatas aktā nav norādīts, ka nekustamais īpašums ir prasītāja J.F. atsevišķa manta, kā to prasa Civillikuma 91 .panta otrā daļa.

Laulība reģistrēta 1965.gada 6.novembrī un Ē.F. kļuva par „[..]” lauku sētas locekli, kurā saimniekoja ar vīru un viņa vecākiem. J.F. pēc tēva nāves mantoja māju un pārējās celtnes, kuru remonts un citi maksājumi veikti par laulāto kopējiem līdzekļiem. Likuma „Par atjaunotā Latvijas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 11 .panta pirmā daļa nosaka, ka lietas, kuras uz 1992.gada 1.septembri ir nedalītā kopīpašuma priekšmets (kolhoznieku sētas, zemnieku viensētas īpašums, laulāti kopmanta) atzīstamas par nedalāmām Civillikuma 847., 1067. - 1075.panta nozīmē.

Viens no līguma objektiem ir zemes gabals 6 ha platībā, kuru J.F. iegādājies uz 1996.gada 20.maija pirkuma līguma pamata laulības kopdzīves laikā par laulāto kopējiem līdzekļiem un saskaņā ar Civillikuma 89.pantu tas ir laulāto kopīpašums.

Pirkuma līgums noslēgts bez laulātās Ē.F. piekrišanas un vienīgi tiesīgi noslēgts līgums uzliek līdzējiem pienākumu izpildīt apsolīto.

Bez tam prasītāji norādījuši, ka atbildētājs nav izpildījis savu saistību samaksāt Ls 8000,-. Viņš nav ieguvis arī īpašuma tiesības uz līguma objektu, jo ar līguma 5.punktu noteikts, ka ar līguma parakstīšanu objekts nodots pircēja lietojumā, bet nodošana vien nenodibina nekustamā īpašuma ieguvējam īpašuma tiesību. Pretēji likumam līguma 9.punktā ierakstīts, ka pārdevuma objekta īpašuma tiesības uz pircēju pāriet ar līguma noslēgšanas dienu. Saskaņā ar Civillikuma 1592.pantu neviens līgums, kas veicina kaut ko pretlikumīgu, nelikumīgu vai negodīgu, nesaista.

Tukuma rajona tiesa kā pirmās instances tiesa 2004.gada 13.jūlijā prasību noraidīja.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2004.gada 19.oktobrī prasību noraidīja.

Noraidot prasību, Civillietu tiesas kolēģija atzina, ka nekustamo īpašumu, uz kura atrodas ēkas, J.F. mantojis no 1979.gada 24.jūnijā mirušā tēva K.F.. Zemes gabalu ar 5,48 ha platību J.F. iegādājies 1996.gada 20.maijā, pievienojot „[..]” īpašumam un 2001.gada 11.decembra pirkuma līgumā apliecinājis, ka „[..]” nav laulāto kopmanta. Viņa apgalvojumam par laulātās tiesībām uz nekustamo īpašumu nav tiesiska pamata, jo saskaņā ar Civillikuma 1432.pantu J.F. nevar vairs vēlāk savu piekrišanu ierobežot.

Ē.F. apgalvojums, ka vīrs rīkojies prettiesiski, pārdodot īpašumu bez viņas piekrišanas, nav pamatots, jo atbilstoši Civillikuma 94.panta ceturtajai daļai redakcijā līdz 2003.gada 1.janvārim bija noteikts, ka trešo personu interesēs pieņemams, ja pretējais

nav ierakstīts mantisko attiecību reģistrā, ka piekrišana bijusi.

Nav pamata arī Civillikuma 90.panta otrās daļas piemērošanai, kura paredz, ka viena laulātā rīcībai ar kopīgu mantu nepieciešama otra laulātā piekrišana, jo tā piemērojama izšķirot strīdu starp laulātiem. Līdz laikam, kamēr nebija nostiprinātās tiesības zemesgrāmatā grozītas, trešajām personām nebija pamata uzskatīt, ka E.F. būtu īpašuma tiesības uz J.F. atsevišķo mantu, kas izslēdz Civillikuma 2010.panta piemērošanu par svešas mantas pārdošanu.

Nepelna ievēriību prasītāju apgalvojums, ka piemērojams Civillikuma 1477.pants par lietu tiesību pastāvēšanu uz likuma pamata, jo Ē.F. nav K.F. mantiniece. Pie tam nav pierādīts arī tas, ka sakarā ar zemes gabala izpirkumu Ē.F. būtu ieguldījusi savus privatizācijas sertifikātus. Viņa kā trešā persona, kurai bija atsevišķa dzīves vieta, nevar prasīt atcelt līgumu, ko noslēgušas divas citas personas, nesaistot šādu prasību ar īpašuma prasību.

Nepamatota arī ir prasība par līguma atzīšanu par spēkā neesošu pirkuma maksas nesamaksāšanas dēļ, jo A.Ž. atsvabināms no viņam neizdevīgām sekām, jo viņam bija juridiski šķēršļi realizēt tiesības pēc pirkuma līguma.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesnieguši Ē. un J. F., lūdzot spriedumu lietā atcelt un norādot, ka tiesa pārkāpusi materiālo un procesuālo tiesību normas.

1.Par pirkuma objektu prasītājs samaksājis Ls 480,- un pēdējo maksājumu veicis 2002.gada 4.aprīlī, taču tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 2049.pantu, kā arī 1589. un 2070.pantu, 2040.panta 3. un 5.punktu.

2.Noraidot prasību, tiesa atsaukusies uz Civillikuma 1656., 1657.pantu, lai gan šo normu piemērošanai nav nekāda pamata. Tiesa uz 1657.panta pamata var atbrīvot parādnienu no viņam neizdevīgajām nokavējuma sekām, bet ne no līguma saistību izpildes. Nav ņēmusi vērā, ka atbildētājs nav ieguvis īpašuma tiesības.

3.J.F. mantotās „[..]” mājas bija nolaistas un laulības laikā tajās tika ieguldīti līdzekļi, būtiski tās uzlabojot, kas vērtējams kā laulāto kopīga manta. Arī zemes gabals 5,48 ha platībā iegādāts laulības laikā, bet tiesa nav piemērojusi Civillikuma 89., 90.pantu, neargumentējot, kāpēc norādītās tiesību nav piemērojamas.

4.Apelācijas sūdzība bija argumentēta ar Civillikuma 91.pantu un Zemesgrāmatu likuma 16.panta 1.punktu, kuras tiesa nav piemērojusi, pārkāpjot Civilprocesa likuma 43 2.pantu.

5. Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 96.panta ceturto daļu, jo fakti, kas saskaņā ar likumu uzskatāmi par nodibinātiem, nav jāpierāda. Civillikuma 89., 91.pantā ir izteikta prezumpcija par laulāto kopmantu, un tas, ka zināma manta ir atsevišķa, jāpierāda laulātajam, kas to apgalvo. Taču J.F. neapstrīd Ē.F. īpašuma tiesības. 6.Tiesa nav ņēmusi vērā Civillikuma 90.panta trešo daļu par to, ka viena laulātā rīcībai ar laulāto kopīgo mantu nepieciešama otra laulātā piekrišana.

7.Tiesa prettiesiski atzinusi, ka ierakstam zemes grāmatā par Ē.F. tiesībām nav tiesiskas nozīmes un nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 994.pantu. Līdz ar to nepamatoti nav piemērots Civillikuma 1068.pants.

8.Tiesai bija jāpiemēro Civillikuma 2010.pants, jo J.F. pārdevis nekustamā īpašuma daļu bez tās īpašnieces Ē.F. piekrišanas. Līgums atzīstams par spēkā neesošu vismaz tā daļā.

9.Apgalvojumam spriedumā, ka prasītāja rīcībā nav dokumentālu pierādījumu par Ē.F. ieguldījumu apmēru „[..]” īpašumā ir pretrunā Civilprocesa likuma 97.panta otrajai daļai, kura nosaka, ka nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu.

10.Nekorekti tiesa atsaukusies uz Augstākās tiesas Senāta spriedumu lietā SKC-393, 2003.gadā, jo tam nav sakarā ar konkrēto lietu. Atbilstoši Civillikuma 1898.panta 3.punktam viens laulātais ir tiesīgs apstrīdēt viņam piederošā nekustamā īpašuma atsavināšanu, ko izdarījis otrs laulātais.

11.Tiesas norādītajam apstāklim, ka prasītājiem ir dažādas dzīves vietas, nav

juridiskas nozīmes. Saskaņā ar Civillikuma 7.panta otro daļu vienai personai var būt arī vairākas dzīves vietas.

12.Tiesas motīvs, ka materiālo tiesību normas, kas regulē laulāto mantiskās attiecības, piemērojamas tikai izšķirot mantiskos strīdus starp laulātiem, neatbilst likuma jēgai.

13.Apelācijas instances tiesa nepamatoti piemērojusi Civillikuma 94.panta ceturto daļu un tiesai bija jāvadās no 90.panta otrās daļas.

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums lietā atstājams negrozīts.

Prasība satur divus elementus - priekšmetu, t.i. materiāltiesisko prasījumu, un pamatu, kuru veido apstākļi, uz kuriem prasītāji pamatojuši savu prasījumu, t.i. juridiski fakti. Prasītāji Ē. un J.F. prasību cēlušī uz diviem pamatiem:

1)strīdus nekustamais īpašums ir laulāto kopīga manta, kuru J.F. atsavinājis bez laulātās Ē.F. piekrišanas;

2)atbildētājs A.Ž. saistību, kas noteikta pirkuma līguma 4.punktā, nav izpildījis.

Uz iepriekš norādītajiem pamatiem celtās prasības sprieduma likumība pārbaudāma ne tikai ar kasācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem, bet gan arī saistībā ar Civillikuma 1.pantu, kas nosaka: „Tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības.”, jo minētais pants attiecās uz visām civiltiesībām, lai ierobežotu netaisnprātīgu formālu tiesību izlietošanu.

Uz to norādījis arī zvērināts advokāts M.Krons: „Senātam katru reizi pārbaudāms juridisks jautājums, vai tiesa pareizi nospraudusi pēc labas ticības konkrētas tiesības robežas un pareizi noteikusi tiesību saturu.” [Civillikuma pirmais pants. (Laba ticība kā tiesiskas rīcības kritērijs), Tieslietu ministrijas Vēstnesis, 1937.g., Nr.2].

Saskaņā ar labas ticības principu personai var tikt liegta subjektīvo tiesību izlietošana vai subjektīvo pienākumu izpilde, ja izrādās, ka otras puses pretējās intereses saskaņā ar likuma mērķi un konkrētās lietas apstākļiem atzīstamas par svarīgākām (asoc. prof. Dr. iur. K.Balodis, Jurista vārds, 2002.gada 3.dec.embris, ar. 24).

Tiesa konstatēja, ka nekustamais īpašums zemesgrāmatā 1999.gada 2.februārī nostiprināts tikai uz J.F. vārda, kurš 2001.gada 11.decembrī noslēgtajā pirkuma līguma 6.punktā deklarēja, ka tā nav laulāto kopmanta. Bez tam tiesa konstatēja, ka daļēji strīdus nekustamo īpašumu J.F. ieguvis mantojuma ceļā, bet zemes gabalu 5,48 ha platībā 1996.gada 20.maijā nopircis par privatizācijas sertifikātiem, kura iegādē nav izlietoti Ē.F. privatizācijas sertifikāti. Pie tam prasītāja Ē.F. Vānes pagasta „[.]” dzīvojusi līdz 1985.gadam, bet no 1985.gada janvāra - Zemītes pagasta „[.]” Tikai 2003.gada 29.jūlijā, pastāvot konflikta situācijai sakarā ar J.F. 2003.gada 2.janvārī celto prasību, zemesgrāmatā tika veikts ieraksts, ka īpašums ietilpst laulāto mantas kopībā.

Iepriekšējā rīcība pie līguma noslēgšanas bija tāda, kurai A.Ž. pamatoti drīkstēja uzticēties, kā to norādījusi tiesa, kas izslēdz Ē.F. un J.F. kā laulāto saskaņā ar Civillikuma 89.panta otrās daļas subjektīvo tiesību īstenošanas iespēju, nonākot J.F. pretrunā ar savu iepriekšējo rīcību. Tiesas spriedums, atzīstot strīdus īpašumu par J.F. atsevišķu mantu un par prasības noraidīšanu uz tā pamata, ka strīdus īpašums ir laulāto kopīga manta, kura pārdota bez Ē.F. piekrišanas, atbilst Civillikuma 1.pantam, Civillikuma 91.panta pirmās daļas 3.punktam.

Ē.F. arguments par ieguldījuma apmēru „[.]” īpašuma nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, jo par to nav celta prasība bet pēc pirkuma līguma noslēgšanas zemesgrāmatā ierakstītā mantas kopība nevar saistīt atbildētāju lietā, zaudējot iegūtās tiesības.

Līdz ar to kasācijas sūdzības argumenti, kas attiecās uz iepriekš norādīto prasības pamatu, nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, jo J.F. atsavināja viņam piederošo īpašumu, bet ne laulāto kopīgo mantu.

Civillikuma 1656.pants nosaka, ka parādnieks nav nokavējis, ja nokavējuma iemesls ir viņa pamatotas šaubas vai nu vispār par to saistību, kuras izpildīšanu no viņa

prasa, vai par tās apmēru, bet 1657.pants paredz: „Tiesa var parādnieku atsvabināt no viņam neizdevīgām nokavējuma sekām arī citos gadījumos, kad viņu nevar vainot ne uzmanības trūkumā, ne vispār vieglprātībā vai nolaidībā, vai kad izpildīšana nav notikusi nepārvaramas varas dēļ.”

Atsaucoties uz norādītajām materiālo tiesību normām, tiesa noraidīja prasību arī uz tās celtās otrās prasības pamata - atbildētājs A.Ž. saistību, kas noteikta pirkuma līguma 4.punktā, nav izpildījis.

Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums, ar kuru noraidīta prasība uz iepriekš norādītā prasības pamata, arī atstājams negrozīts.

Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003.gada 23.septembra spriedumu A.Ž. saskaņā ar Civillikuma 1657.pantu tika atsvabināts no viņam neizdevīgām nokavējuma sekām par pirkuma līguma noteiktā termiņā nemaksāto pirkuma maksu (lieta Nr. SKC-676, 2003.gads).

Izskatot lietu atkārtoti sakarā ar šo celto prasību, tiesa konstatēja, ka atbildētājs atsvabināms no viņam neizdevīgām nokavējuma sekām arī pēc 2003.gada 23.septembra par pirkuma līguma noteiktajā termiņā nemaksāto pirkuma maksu, jo viņam bija juridiski šķēršļi realizēt tiesības pēc pirkuma līguma. Darījuma korroborācija nebija iespējama zemesgrāmatā prasītāju vainas dēļ.

Senāts uzskata, ka nav pamata uzskatīt, ka tiesa nepareizi būtu piemērojusi materiālo tiesību normas, jo ar noslēgto darījumu J.F. pilnvaroja A.Ž. nostiprināt īpašuma tiesības zemesgrāmatā (lietas 6., 88.lpp.)- Pretēji tam prasītāji zemesgrāmatā veica ierakstu par laulāto mantas kopību, kas izslēdza līguma nosacījuma izpildi.

Tiesa konstatētos apstākļus pareizi saistījusi ar Civillikuma 1657.panta hipotēzi, kas nozīmē, ka tiesa atbildētāju atsvabinājusi no neizdevīgām sekām attiecībā uz līguma atcelšanu, bet ne no samaksas, kā tas norādīts kasācijas sūdzībā, kas arī vienlaicīgi izslēdz tiesību normu piemērošanu, uz ko ir atsauce kasācijas sūdzībā. Pie tiesas konstatētiem apstākļiem līguma atcelšana neatbilst labas ticības principam, kā tas norādīts Civillikuma 1.pantā.

Līdz ar to spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 19.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

R.Namatēvs

Senatore

R.Saulīte

Senators

Z.Gencs